

Kadi Vija

Oman jazzimprovisaation tutkimusprojekti

Neljän vuoden kehitykseni jazzlaulajana

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Muusikko (AMK)

Pop/jazz-musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

10.6.2013

<p>Tekijä Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Kadi Vija Oman jazzimprovisaation tutkimusprojekti. Neljän vuoden kehitykseni jazzlaulajana</p> <p>23 sivua + 2 ääniteliitettä 10.6.2013</p>
Tutkinto	Muusikko (AMK)
Koulutusohjelma	Pop/jazz-musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Pop/jazz-laulu
Ohjaajat	<p>Lehtori, MuM Jukka Väisänen Lehtori, MuM Mikael Jakobsson</p>
<p>Opinnäytteeni kuvastaa kehitystäni jazzimprovisoijana viimeisen neljän vuoden aikana. Työ koostuu kolmesta osasta: Ensimmäisessä osassa olen transkriptoinut sekä analysoinut sooloni jazzmusiikillisen kehitykseni alkumetreiltä. Toisessa osassa transkriptoin Sarah Vaughanin, Betty Carterin ja Chet Bakerin sooloja sekä analysoin heidän vaikutuksia omaan improvisointiini. Kolmannessa osassa analysoin transkriptoidun keväällä 2013 äänitetyn sooloni sekä vertailen yllämainittujen jazzmuusikkojen vaikutuksia soolossani.</p> <p>Materiaalin kokoamista varten kuuntelin sekä omia että yllämainittujen artistien levyjä. Luin englanninkielistä jazzkirjallisuutta sekä mm. Mirja Mäkelän Sibelius Akatemiaan tekemänsä kirjallisen työn jazzillisesta lauluimprovisaatiosta.</p> <p>Opinnäytetyö on tarkoitettu luettavaksi musiikin ammattilaisille sekä jazzista kiinnostuville, mutta kuitenkin jo tietyn jazzmusiikillisen improvisaatiotason saavuttaneille jazzmusiikin soittajille ja laulajille. Työ sisältää runsaasti musiikillisia termejä, joiden avulla on helppo kuvastaa jazzmusiikissa olennaisia ilmiöitä.</p> <p>Työni tarkoitus oli analysoida, miten kehitykseni jazzimprovisoijana on tapahtunut, ja sitä kautta visioda tulevaisuutta ns. jazzinstrumentalistina. Työni tarkoitus toteutui.</p>	

Työni ohella huomasin kehittyneeni korvien varassa olevasta improvisoijasta enemmän tietoiseksi improvisoijaksi. Tutuksi tulivat erilaiset harmoniset sekä rytmiset ilmiöt, jotka tekevät sooloista mielenkiintoisemman. Kirjoittaessani opinnäytetyötä, huomasin, että omista esikuvistani saamat vaikutukset tulivat selkeästi esiin analysoidessani omia soolojani.

Huomioidessa kehitystäni jazzlaulajana viimeisen neljän vuoden aikana voin hyvin visioida realistisesti, millaiseksi improvisoijaksi voisin tästä lähtien kehittyä.

Avainsanat

Jazz, improvisaatio, transkriptio, jazzlaulu, scat

Author Title	Kadi Vija The research project of my jazz improvisation skills. Development in four years
Number of Pages Date	23 pages + 2 appendices 10 June 2013
Degree	Bachelor of Music Education, Bachelor of Music
Degree Programme	Pop & Jazz Music
Specialisation option	Musician, pop/jazz singing
Instructors	Jukka Väisänen M.Mus, Mikael Jakobsson, M.Mus
<p>The thesis is about my own personal development as a jazz improviser in the last four years. The purpose was to analyze, how my development as a jazz improviser has occurred and through that have the vision, what my future as a jazz singer and improviser would be like.</p> <p>The thesis was structured in three parts. First, I transcribed and analyzed my first solo from three years ago. Second, I transcribed the solos of Sarah Vaughan, Betty Carter and Chet Baker. I analyzed their influences on my own improvisation. Third, I transcribed one of my latest solos. I compared it to the solos of Vaughan, Carter and Baker.</p> <p>The research method was a practical approach; I listened to my recordings through the last four years and also the records of the jazz musicians mentioned above. A more in-depth theoretical ground was established from jazz literature and Mirja Mäkelä's thesis for Sibelius Academy about vocal improvisation in jazz.</p> <p>The thesis is useful for professional musicians and for people, who are interested in jazz and have reached a certain point in jazz improvisation. The thesis concludes a certain amount of music terms that help to describe essential effects in jazz music.</p> <p>As a conclusion, I noticed that my skills from being an improviser who is depending on the ears developed to an improviser who is aware of what I am singing while I am improvis-</p>	

ing. I became familiar with different harmonic and rhythmic ideas, which makes solos more interesting. I also noticed that influences from my musical role models could be heard in my solos.

When I analyse my development over the past four years I can realistically envision what kind of improviser I will become in the future.

Keywords

Jazz, improvisation, transcription, jazz singing, scat singing

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Laulun jazzimprovisointi	1
2.1	Laulu instrumenttina	2
2.2	Korvat vai kirja?	2
3	Ensimmäinen soolo	3
4	Omat esikuvani	5
4.1	Sarah Vaughan	6
4.1.1	Soolon analyysi	6
4.2	Betty Carter	8
4.2.1	Soolon analyysi	8
4.3	Chet Baker	11
4.3.1	Soolon analyysi	11
5	Esittämäni soolo	15
5.1	Soolon analyysi	15
5.2	Sarah Vaughanin vaikutteet	16
5.3	Betty Carterin vaikutteet	16
5.4	Chet Bakerin vaikutteet	17
6	Yhteenveto laulamisestani	20
6.1	SWOT - analyysi	20
7	Pohdinta	21
7.1	Mihin jazzlauluimprovisaatio on menossa?	21
	Lähteet	23
	Liitteet	
	Liite 1. CD-levy transkriboituista sooloista	
	Liite 2. All Of Me. Real Book 1. Fifth edition. Nuotti	

1 Johdanto

Kun minulta kysyttiin vuonna 2005 keväällä, ollessani 20-vuotias, mitä on jazz, en osannut siihen vastata. Luulin, että tunnetuin jazzmuusikko on Steve Wonder. Charlie Parkerista ei ollut silloin harmaata aavistustakaan. Luulin myös Billie Holiday:n olevan mies, koska pienenä seurasin TV:stä Melrose Place – nimistä ohjelmaa ja siellä oli yksi päähahmoista mies nimeltään Billy.

Ensimmäisiä kertoja, kun silloinen lauluopettaja Tarja Viita-aho Palmgren-konservatoriossa pyysi minut improvisoimaan, menin aivan lukkoon. Minusta ei tullut ainuttakaan äänenväreyttä. Kokemus oli pelottava, joten asetin itselleni kaksi vaihtoehtoa:

1. Jazz ei näköjään ole minua varten, joten jatkanpa laulamista mukavuusalueellani.
2. Otan haasteen vastaan ja selvitän, mikä jazzissa on niin vaikeaa.

Päätyn toiseen vaihtoehtoon, sillä jos musiikki kuulostaa haastavalta, sen lopputulos täytyy olla mielenkiintoinen. Nyt, seitsemän vuotta myöhemmin, en voisi olla onnellisempi valinnastani.

Kun sain lopulta improvisointisuoneeni auki, olen kehittynyt hurjasti. Tiedän vahvuuteni sekä heikkouteni, minulla on oma tyyli sekä maku, esikuvat sekä ennen kaikkea haasteellinen tavoite – instrumentaalinen improvisointi.

2 Laulun jazzimprovisointi

”Jokainen muusikko, joka on joskus yrittänyt improvisoida, ymmärtää sen, että improvisaation taito on äärimmäinen musiikillinen haaste. Se vaatii täydellistä muusikkoutta joka ikisenä hetkenä.” (Crook 2005, 10.)

Jazzmusiikki on erittäin vaativa musiikkityyli jokaiselle instrumentalille, puhumattakaan laulajista.

2.1 Laulu instrumenttina

Bob Stolloff (1996, sivu 6) määrittelee scat-laulun lyhyesti ja yksinkertaisesti: se on erilaisten instrumenttien soundien ääntelemistä eri tavuilla, joilla ei ole sanallista merkitystä. Eli lyhyesti sanottuna scat-laulu on jonkun muun instrumentin matkimista ihmisäänellä. Minä pidän termistä lauluimprovisaatio eikä scat-laulu. Syy siihen on se, että ihmiset assosioivat yleensä scat-lauluun Ella Fitzgeraldin tapaisen improvisaation, jossa käytetään tietynlaisia tavuja tietynlaisissa paikoissa. Minulle improvisaatio tarkoittaa itsensä ilmaisemista keskittymättä sen kummemmin laulettaviin tavuihin.

Improvisaatio edellyttää hyvää itseluottamusta sekä rohkeutta tehdä virheitä. Se vaatii taitoa toimia hetkessä. Jazzimprovisaatio vaatii edellä mainitun lisäksi historian tunteamista sekä musiikillista tyyliä. Usein jazzimprovisoijat kuuntelevat paljon mestareiden levytyksiä sekä kopioivat heidän melodisia, rytmillisiä sekä harmonisia linjoja. Kun ns. sanavarastoa on riittävästi, blokattuja¹ likkejä aletaan sekoittamaan keskenään, kunnes niistä sekä omista keksityistä linjoista alkaa kehittymään oma persoonallinen musiikillinen kieli.

2.2 Korvat vai kirja?

Usein kuulee improvisoivalta laulajalta, että improvisaatio tapahtuu pelkästään kuulon perusteella. Jostakin on lähdettävä ja näin itsekkin aloin improvisoimaan. Tämä ei kuitenkaan palvele oppimista. Harmoniat vaihtelevat jatkuvasti ja otettaessa haltuun 50- ja 60-luvulta tärkeitä jazzsävellyksiä, huomaa niiden harmonioiden vaikeustason vaihtelevan hurjasti. Silloin kuulovarainen improvisointi rajoittaa soolokaaren kehittämistä sekä saattaa kuulostaa amatöörimäiseltä.

Moiseen ongelmaan auttaa teorian tuntemus. Esimerkiksi jazzlegendojen soittamien soolojen transkriptio, niiden analysointi sekä harjoittaminen lisää sanavarastoa, jota pystyy käyttämään erilaisissa sointuvaihdoksissa, modulaatioissa, rakenteissa. Maailmasta löytyy myös runsaasti kirjallisuutta jazzharmonia- ja -teoriasta. Itse olen pitänyt tärkeimpinä ”The Jazz Theory Book” (M. Levine, 1995) ja Harmony Workbook 4

¹ Blokkaaminen on kuuleman musiikin täsmällinen toisto. Blokattu soolo tai soolon pätkä usein myös nuotinnetaan.

(S.Rochinski, 1995). Kun jazzin ymmärtäminen tuntuu muuten vaikealta, kirjat auttavat ymmärtämään musiikkia paremmin.

Minulla oli kunnia käydä kuuluisan saksofonistin Bob Mintzerin yksityistunnilla Sibelius Akatemiassa syksyllä 2012. Hänen mielestä opiskelijoiden pitäisi kuluttaa 80% koko harjoitteluajastaan musiikin kuuntelemiseen. Ihmisen alitajunta ottaa vastaan yllättävän paljon materiaalia ilman, että sitä tarvitsisi paljon fyysisesti harjoittaa. Semminkin, kun musiikkia kuunnellaan erittäin keskittyneesti ja analysoiden. Musiikkia kuuntelemalla saa oppimateriaalia sekä soolon kehittämisestä, fraseerauksesta, ilmaisusta, että yhtyeen kommunikaatiosta. Koen musiikin kuuntelemisen olevan minulle paras opettaja ja inspiroija.

3 Ensimmäinen soolo

Ensimmäisen jazzyhtyeeni oli duo kitaristi Olli Heinilän kanssa. Soitimme jazzstandardeja. Esikuvana oli jazzlegendojen laulaja Ella Fitzgeraldin ja kitaristi Joe Passin duo. Kyseinen projekti oli kasvuni kannalta tärkeä ponnahduslauta, sillä siinä oli paljon tilaa improvisoida ja myös vastuuta tehdä sitä tavalla, jolla biisit kantavat eteenpäin.

Ensimmäinen ylpeyttä aiheuttanut soolo oli kappaleeseen "My Funny Valentine" (R.Rogers, L.Hart), joka oli juuri tämän duo-projektin tuotos. Kappale on bossa nova – henkinen sovitus tutusta jazz-balladista. Kuvio 1:ssä on tekemäni soolotranskriptio kyseisestä kappaleesta.

MY FUNNY VALENTINE

KADI VIJA

5 9 13 17 21 25 29 33

©

Kuvio 1. Oma soolo My Funny Valentine - kappaleessa

Soolo on hyvin paljon melodiaan turvautuva. Alussa tuon nuotti nuotilta ulos harmonisen kliseen (Gm -> GmMaj7 -> Gm7 -> Gm6), laulaen kromaattisen laskun G – F# - F – E eli nuotit, jotka kuvastavat harmonian liikkuvuutta. Tämä jatkuu sointujen pohjasäveliä laulaessa (tahdit 5-6). Parin äänen vuoroperäisestä toistamisesta tahdeissa

11-13 teen efektin, jolla ilmennän intensiteetin rakentamista. En tuo esiin kadensseja enkä bebop-tyylistä kromatiikkaa. Ainoa kromaattinen ilmiö (paitsi alun harmonisen kliseen kromaattinen lasku) näkyy tahdissa 15, jossa laulan harmonisen mollin ylhäältä alas. Muutenkin soolo on alusta loppuun hyvin konsonoiva eikä ”väärillä äänillä” luotua jännitettä tapahdu missään vaiheessa.

Rytmisesti sooloni on hyvin yksinkertainen. En käytä paljon synkooppeja, turvaudun 1/8-osiin sekä 1/4-osiin. Laulan iskupainotteisesti enkä luo rytmisiä jännitteitä, esim. polyrytmejä, sekvenssejä jne.

Yleisesti sooloni kappaleeseen ”My Funny Valentine” on täyteen laulettu, jännitteisesti sekä harmonisesti melko yksinkertainen. Jotain tässä soolossa kuitenkin on, mikä tekee tästä mielestäni hyvän. Laulan soolon hyvin rauhallisesti, joka luo mielikuvan, että olen täydellisen tietoinen, mitä olen tekemässä. Vaikka laulan rytmillisesti iskupainotteisesti, en kuitenkaan kiilaa. Soolo alkaa sekä loppuu loogisesti. Siitä ei häviä ”My Funny Valentine” - kappaleen alkuperäinen tunnelma.

4 Omat esikuvani

Jazziin tutustumisen alkuvaiheessa kuuntelin pääasiassa laulajia, kuten Sarah Vaughan, Carmen McRae, Nancy Wilson, Billie Holiday, Ella Fitzgerald, Betty Carter. Myöhemmin löysin instrumentaalisen jazzin, jonka koin mielenkiintoisemmaksi kuin laulettuun jazziin. Parhaiten kolahti Chet Baker, Miles Davis, Stan Getz, Freddie Hubbard, Herbie Hancock. Vietin musiikkitutkimuselämäni instrumentalistien kuuntelun parissa varsin pitkään. Palasin kuitenkin laulajiin sekä yritin löytää heidän tulkinnasta samanlaisen mielenkiinnon, mitä instrumentaalinen jazz minulle tarjosi. Vaikka olen saanut vaikutteita kaikilta yllä mainituilta mestareilta sekä lukemattomilta muiltakin sekä suomalaisilta että kansanvälisiltä jazzmuusikoilta, koen, että kolme muusikkoa eniten minun improvisaatiotaitojani vaikuttaneilta: he ovat Sarah Vaughan, Chet Baker ja Betty Carter. Esitelen seuraavissa alaluvuissa heidän sooloista saatuja yksityiskohtia, jotka ovat olleet vahvasti mukana kehitellessä kykyäni improvisoida.

4.1 Sarah Vaughan

Sarah Vaughan (1924-1990) on tunnetuin bebop-aikakauden laulaja. Hän oli yksi harvoista laulajista, joka oli arvostettu myös sellaisten kuuluisien instrumentalistien keskuudessa, kuten trumpetisti/säveltäjä/bändiliideri Dizzy Gillespie, pianisti/säveltäjä/sovittaja Tadd Dameron sekä trumpetisti/säveltäjä Clifford Brown.

Vaughanin äänenväri on tummempi ja tekstuuri rikkaampi kuin Billie Holidayn tai Ella Fitzgeraldin. Omaperäisen äänensä lisäksi Vaughanin tunnistaa laajasta vibratosta, jonka intervalliero oli epätavallisen suuri verrattuna muiden jazzlaulajien vibratoihin sekä se on tosi hidas.

Sarah Vaughan oli ensimmäinen kuunteleman jazzlaulaja. Silloin alkuvaiheessa minua ihastutti hänen tulkintansa, artikulaatio sekä taito muunnella teemaa sellaiseksi, jossa on riittävän paljon alkuperäisen melodian aiheita, mutta sopivasti eroavaisuutta. Häneltä sain myös paljon ideoita scat-lauluun, mm. tavuja, fraseerausta, rytmikkaa.

4.1.1 Soolon analyysi

Esimerkkinä transkriptoin hänen soolonsa jazzstandardiin "All Of Me" (Simons & Marks) (Kuvio 2). Ensimmäisen choruksen hän improvisoi noudattamalla alkuperäisiä melodiankulkuja. A-osan ensimmäisen tahdin viimeinen nuotti loppuu D:hen. Siitä hän jatkaa seuraavan fraasiin, joka loppuu neljännessä tahdissa Bb:hen, kuten alkuperäisenkin melodia. Sen jälkeisen fraasin hän lopettaa kuudennen tahdin etuiskulle, jonka ääni on samaa kuin toisen fraasin ääni. Myös alkuperäisen melodian toisen ja kolmannen fraasin loppuäänät ovat samoja. Siitä seuraa fraasin lasku matalammalle, kuten melodiassakin. On vaikea arvioita, onko tällainen melodiakulun seuraaminen soolossaan tarkoituksellista vai onko kyseessä yhteensattuma.

Vaughanilla on tapana myös toistaa samaa ääntä pidemmin jaksoin joko 1/4- tai 1/8-osanuotteina. Tällainen toisto toimii, jos se on esitetty tanakalla ja svengaavalla rytmillä (esim. tahdit 18-21). Huomaan omissa sooloissani käyttäväni samaa ideaa, semminkin, kun kyseessä on nopeat sointuvaihdokset. Silloin yritän löytää peräkkäisten sointujen tai tonaliteettien yhteiset sävelet.

ALL OF ME

SOLO BY SARAH VAUGHAN

SIMONS & MARKS

The musical score is written in treble clef, key of F major (one sharp), and 4/4 time. It consists of two main sections, A and B, each with four staves of music.

Section A:

- Staff 1: Measures 1-4. Ends with a double bar line.
- Staff 2: Measures 5-8. Starts with a boxed 'A' and a measure rest. Ends with a double bar line.
- Staff 3: Measures 9-12. Includes a triplet of eighth notes in measure 9. Ends with a double bar line.
- Staff 4: Measures 13-16. Ends with a double bar line.

Section B:

- Staff 5: Measures 17-20. Starts with a boxed 'B'. Ends with a double bar line.
- Staff 6: Measures 21-24. Includes triplet markings over measures 21, 22, and 23. Ends with a double bar line.
- Staff 7: Measures 25-28. Ends with a double bar line.
- Staff 8: Measures 29-32. Ends with a double bar line.

Kuvio 2. Transkriptio Sarah Vaughanin soolosta kappaleeseen All Of Me.

4.2 Betty Carter

Betty Carter (1929-1998), tyttönimeltään Lillie Mae Jones oli harvinainen muusikko, sillä hän oli ensimmäinen laulaja, johon suhtauduttiin kuin muusikkoon. Aikaisemmin ero muusikon ja laulajan välillä oli ollut merkittävän suuri. Carter oli tunnettu myös lempinimestään Betty-Bebop, sillä hänen improvisaatiotaidot olivat instrumentalistien kaltaiset. Hän sai vaikutteita esim. Sarah Vaughanilta laulullisesti sekä Miles Davisiltä instrumentaalisesti.

4.2.1 Soolon analyysi

Betty Carterin melodian muuntelut ovat vaikuttaneet kehitykseeni varsin merkittävästi. Hän venyttää fraasien alkua sen verran paljon, että hän juuri ja juuri ehtii laulamaan kyseisen fraasin myöhästymättä seuraavasta fraasista. Betty Carterin tulkitseman tunnetun jazzstandardin "My Shining Hour" (H.Arlen) (Kuvio 3) esimerkistä näkyy alkupe räisen sekä Carterin fraasien erot. Kyseinen esimerkki kuulostaa levyversiolla paikoit tain jopa siltä, että komppi olisi kääntymässä, mutta jos laskee kappaleen alusta tahte- ja mukana, huomaa että rakenne pysyy muuttumattomana.

Toinen musiikillinen ilmiö, jonka olen todennäköisesti saanut Betty Carterilta, on melo- dian radikaalisempi muuntelu. Vaikka puhuin aikaisemmin Sarah Vaughanin melodian tulkitsemisen vaikutuksesta minuun, Betty Carter vei sen seuraavalle tasolle. Carterin levyttämä jazzstandardi "What A Little Moonlight Can Do" (H.Woods) (Carter 1960. Raita 13) on hyvä esimerkki siitä. Hän toistaa melodiasta saatuja ideoita, lisää niitä taukojen tilalle, jättää joitakin melodiafraaseja laulamatta.

Kun tulkitSEN kappaletta "Softly, As In A Morning Sunrise" (Hammerstein & Romberg), laulan yleensä ensimmäisen fraasin sanoilla, joka on samalla biisin otsikko, ja jatkan sitten melodian tulkitsemista ilman sanoja. Paloittelen fraasit toisistaan, jätän jonkun fraasin laulamatta ihan loppuun asti, ja päätän sen puoleen väliin pitkään ääneen. Tä- mä aiheuttaa lisää jännitettä, mutta samalla tuo tietynlaista rauhallisuutta up-tempon nopeuteen. (Liite 1)

MY SHINING HOUR

H. ARLEN

1

2

THIS WILL BE MY SHIN - ING HOUR, _____

THIS _____ WILL _____ BE _____ MY _____ SHIN - ING HOUR. _____

5

6

CALM AND HAP - PY AND BRIGHT. _____

CALM _____ AND _____ HAP - PY AND BRIGHT. _____

9

10

IN MY DREAMS, YOUR FACE WILL FLOW - - ER

IN MY DREAMS _____ YOUR _____ FACE _____ WILL FLOW ER

13

14

THROUGH THE DARK - NESS OF THE NIGHT. _____

THROUGH THE DARK - NESS _____ OF _____ THE _____ NIGHT. _____

Chords: Cmaj7, Am7, Dm9, Dm9, G7, Cmaj7, Am7, Dm7, Bm7(b9), E7, Am, F#m7(b9), Bm7(b9), E7, Am7, Am7, D7, Dm7, G7

2 MY SHINING HOUR

17 LIKE THE LIGHTS OF HOME BE - FORE ME,
 LIKE THE LIGHTS OF HOME BE FORE ME

21 OR AN AN - GEL WATCH - ING O'ER ME,
 OR AN AN - - - GEL WATCH - ING O'ER ME

25 THIS WILL BE MY SHIN - ING HOUR,
 THIS WILL BE MY SHIN - ING HOUR

29 TILL I'M WITH YOU A - GAIN.
 TILL I'M WITH YOU A - GAIN.

Kuvio 3. Transkriptio Betty Carterin teeman tulkinnasta kappaleessa My Shining Hour.

4.3 Chet Baker

Chet Baker (1929-1988) oli rajusta elämästään huumeiden parissa huolimatta pitkän uran tehnyt merkittävä jazztrumpetisti sekä laulaja. Hänen pehmeä, minimalistinen soundi sekä äänessään että trumpettisoitossaan on tehnyt suuren vaikutuksen koko jazzmaailmaan.

Olin aikaisemmin kuunnellut ainoastaan jazzlaulajia. Yritin ottaa heistä mahdollisimman paljon irti omaan tekemiseeni ja improvisaatiokyvyn kehittämiseen, mutta heidän tyyliinsä laulaa kappaleita suurella äänellä, useilla ylimääräisillä eleillä (klassinen äänenmuodostustyyli, lavea vibrato, voimakas soundi sekä suuri ilmaisu) oli minulle vierasta. Siksi Bakerin minimalistinen laulutyyli sekä melodioissa että muutamissa laulusooloissaan oli mahtava havainto, mitä olen käyttänyt siitä lähtien omassa laulutyyliissäni.

Vaikka Chet Baker myös lauloi, eniten olen kuitenkin saanut vaikutteita trumpettisoitostaan. Tapa, miten hän soittaa erilaisiin sointuvaihdoksiin sekä kadensseihin, on muokannut improvisaatiotani paljon. Bakerin soolot ovat kuuluisia melodisuudestaan, vaikka ne ovat instrumentaalisooloja. Hänen soolonsa ovat inspiroineet minua jo pitkään ja vaikka kuuntelen lukuisia muita jazzinstrumentalisteja, välillä on todella virkistävä palata Bakerin musiikin pariin sekä oppia jotain kaunista, helponkuuloista sekä erittäin inspiroivaa.

4.3.1 Soolon analyysi

Kuviossa 4 olen nuotintanut Chet Bakerin soolon kappaleeseen ”Old Devil Moon” (Lane). Kyseisessä soolossa nostan esiin ne asiat, jotka kuuluu usein omissa sooloissani.

Ensiksi haluaisin tuoda esiin hänen johtosävelten käyttö. Tahdeissa 46-48 on hyvä esimerkki siitä, miten hän soittaa johtosävelet sekä ala- että yläkautta, joka tekee linjastaan hiukan monimutkaisemman sekä mielenkiintoisemman.

Kadensseihin hän soittaa tuttuja ii-V likkejä², joita on soitettu paljon jo Charlie Parkerin aikakaudella 40-luvun loppupuolella. Hän ei kuitenkaan käytä näitä tuttuja likkejä liikaa, ettei ne rajoittaisi hänen luovuuttaan.

En ole koskaan erikseen opetellut Chet Bakerin linjoja, mutta olen kuunnellut hänen tuotantoa sen verran paljon, että linjat ja likit ovat jääneet itsestään mieleeni.

Kuviossa 4 olevassa soolossa Baker pyörii suhteellisen paljon perusäänen (Eb) ympärillä. Huomasin sen vasta, kun olin nuotintanut soolonsa. Alkuperäisellä levyllä en ole koskaan aiemmin huomannut perusääni-painotteisuutta. Mielestäni hän on hyvin peittänyt asian, mutta se on luultavasti yksi keino, miten saada soolo kuulostamaan helpolta, muttei amatöörimäiseltä. Hän aloittaa fraasin usein kvintiltä ja lopettaa sen perusääneen (katso transkription ensimmäinen sivu).

”Chet Baker lopettaa monet fraasinsa pitkään ääneen.” (Mirja Mäkelä 1998) Tutkiessani Mirja Mäkelän opinnäytetyötä Sibelius Akatemian jazzosastolle, missä hän tarkastelee Bakerin sooloa, hän huomaa saman asian ja arvelee sen liittyvän cool jazz³ -tyylin soitotapaan. Ylipäänsä Baker käyttää enemmän pitkiä ääniä kuin muut jazzmestarit kautta historian. Chet myös synkopoi paljon, mutta hän tekee sen tynemmällä tavalla kuin muut jazzinstrumentalistit 50-luvulla.

² ii-V -likillä tarkoitan tässä esim. Dm7-G7 -sointukadenssiin soitettua melodista kuviota eli likkiä.

³ Cool jazz eli viileä jazz kuvataan 1950-luvulla syntynyttä jazzmusiikin suuntausta. Viileys viittaa soittajien asenteeseen.

OLD DEVIL MOON

SOLO BY CHET BAKER

B.LANE

3

$E^{\flat 6}$ $B^{\flat}MI^7$ $E^{\flat 6}$ $B^{\flat}MI^7$

7

$E^{\flat}MA^7$ $B^{\flat}MI^7$ $E^{\flat 9}_{sus}$ $E^{\flat 7}$

11

$A^{\flat}MA^7$ $D^{\flat 13}$

15

$G^{\flat}MI^7$ B^7 E $B^{\flat 13}$ $E^{\flat 6}$ $B^{\flat}MI^7$

19

$E^{\flat 6}$ $B^{\flat}MI^7$ CMA^7 CMi^7

23

$CMi^{(MA7)}$ CMi^7 F^7 FMI^7 $B^{\flat 7}$

27

$E^{\flat 6}$ $B^{\flat}MI^7$ $E^{\flat 6}$ $B^{\flat}MI^7$

31

$E^{\flat}MA^7$ $B^{\flat}MI^7$ $E^{\flat 9}_{sus}$ $E^{\flat 7}$

36

39

43

47

49

53

57

61

65

69

Kuvio 4. Transkriptio Chet Bakerin soolosta kappaleeseen Old Devil Moon.

5 Esittämäni soolo

Perustamani jazzyhtye Kadi Quartet äänitti syksyllä 2012 radionauhan Yle:n M1 studi-
ossa myöhemmin esitettävää Jatsofrenia radio-ohjelmaa varten. Pianoa soittaa Mikael
Myrskog, kontrabassoa Pasi Toivanen ja rumpuja Tomi Saikkonen.

”Invisible Girl” (säv. Kadi Vija, sov. Kadi Quartet) (kuvio 5) on erittäin hitaasti jatkuva
kappale. Sovituksessa kappaleeseen kuuluu vaan laulusoolo. Harmonia on helppo, sillä
se koostuu vaan neljästä soinnusta. Rytmiiikka on kolmimuunteinen⁴.

5.1 Soolon analyysi

Alan kehittelemään sooloa pitkällä konsonoivilla äänillä. Ideana on luoda kauniita soun-
deja, pysyen äänirekisterissä mukavuusalueellani. Rytmillisesti käytän pääosin 1/8-osia
silloin tällöin nopeammilla aika-arvoilla koristellen. Soolon jatkuessa tuon harmoniaan
lisää väriä dissonoivilla äänillä (esim. tahdissa 24, jossa laulan F#-äänien F-
duurisoinnun päälle). Vaikka nuottikuvassa duurisoinnun päälle laulettu molliterssi voi
näyttää dissonoivalta, se itse asiassa tuo harmoniaan bluessävyä, joten en ajattele sitä
”vääränä äänenä”. Nämä dissonoivat äänet luovat jännitettä, jotka vievät muuten hi-
taasti kulkevaa soolokaarta luonnollisesti eteenpäin. Soolon keskivaiheessa kohti lop-
pua laulan 1/8-osalinjaa, joka sisältää sekä asteikon ääniä että kromaattisia lisäsäveliä.
Intensiteettiä luon toistamalla samaa ääntä välillä varioiden tahdeissa 32-33 sekä 53-
60.

Neljännessä luvussa kerroin kolmen muusikon olevan kehitykseni kannalta tärkeässä
roolissa. He ovat Sarah Vaughan, Betty Carter sekä Chet Baker. Seuraavissa alaluvuissa
tuon esiin asiat, joita huomaan sekä heidän sooloissa että Invisible Girl soolossani.

⁴ Kolmimuunteisuudella tarkoitetaan sellaista rytmistä ilmaisua, jossa kaksi kahdeksasosanuottia
soitetaan siten, että iskulla oleva kahdeksasosa kestää kaksi triolinosaa ja iskuttomalla oleva
kahdeksasosa yhden trioliosan. Kolmimuunteisuutta kuvaillaan myös esim. sanoilla swing-feel
tai englanniksi triplet-feel.

5.2 Sarah Vaughanin vaikutteet

Näkyvin Sarah Vaughanilta saamani vaikutte on saman äänen toistaminen pidempään kuin yhden tahdin ajan. Vaughan käyttää kyseistä ideaa juoksevien sointuvaihdosten päälle, koska hän esitti bebop aikakauden tyyliä, missä kappaleet sisälsivät paljon harmonian vaihdoksia. Modaalisessa musiikissa, missä yksi sointu kestää pidempään aikaan, kyseistä keinoa on hankalampi toteuttaa, koska toistamalla yhtä ja samaa ääntä muutenkin paikalla pysyvän harmonian päällä, soolosta tulee helposti tylsän kuuloista. Siinä tapauksessa on vastuu säestävällä harmoniasoittajalla. Eli jos solisti pysyttelee samassa äänessä, esimerkiksi pianisti voi luoda intensiteettiä, käymällä esimerkiksi harmonian ulkopuolella.

Myös äänialani äärirajojen käyttäminen jazzmusiikissa on Sarah Vaughanin suuri vaikutus minuun. Rohkeus käyttää korkeita ääniä ”rumalla” soundilla tuo soolooni lisää syvyyttä. Sama pätee myös alääänien käyttämisessä.

5.3 Betty Carterin vaikutteet

Betty Carterin vaikutus minuun näkyy parhaiten eri soundien rohkeassa käyttämisessä. ”Invisible Girl” soolossani aloitan fraasin ylärekisteristä tahdissa 64 ja lopetan sen tahdissa 68 keskirekisterin alaosassa. Koko fraasin ambitus on melkein kaksi oktaavia. Muistan studiossa menettäneeni hetkeksi ääneni fraasin loppuosassa, kun päätyin Bb-ääneen. Äänihuulissani tapahtui pieni lukko, josta minun oli pakko jatkaa fraasia, jottei se kuulostaisi virheeltä. Päätin hetkessä viedä Bb-äänen glissandolla C-ääneen. Lopputulos on mielestäni erittäin hyvin onnistunut ja harva huomaa, että oikeasti kyseessä oli äänitekhninen virhe.

Betty Carter käyttää laulussaan paljon erilaisia soundeja, äänenvärejä. Jotkut niistä ovat kauniita, jotkut tarkoitettusti rumia. Se on inspiroinut minut tutkimaan omaa äänikapasiteettia ja ottaa siitä mahdollisimman paljon erilaisia soundeja irti.

5.4 Chet Bakerin vaikutteet

Chet Baker on eniten vaikuttanut minuun instrumentaalisuudellaan. Vaikka kyseessä olisi modaalinen popahtava kappale, en pelkää laulaa bebop-aikakaudesta tuttuja 1/8-osalinjoja. Käytän sekä lyhyitä 1/8-osien jaksoja (esim. tahdit 25-26) että pidempiäkin (esim. tahdit 49-51).

Käytän sooloissani mahdollisimman vähän äänenkoruja. Olen minimalististi. Tämä on tietoinen valintani ja syy siihen on se, että kuulostaisin enemmän instrumentalistilta kuin laulajalta. Välillä laulajia kuunnellessani minua harmittaa heidän liian suuri ja voimakas äänenkäyttö, liiallinen vibrato, niekut sekä muut laulajalle ominaiset keinot saada sooloon suurempaa kaarta. Minä lähestyn improvisointia instrumentalistin näkökulmasta, joka minun silmissäni ilmenee melodian tiheydellä, harmonian esille tuomisella sekä tietynlaisella keveydellä. Chet Baker on antanut mielestäni parhaan esimerkin.

INVISIBLE GIRL

KADI QUARTET - YLE:N RADIONAUHOITUKSET

KADI VIJA

HALF-TIME FEEL

Chords: C E^b E^b C E^b E^b B^b F F B^b F F C E^b E^b C E^b E^b B^b F F C E^b E^b C E^b E^b B^b F F C E^b E^b C E^b E^b B^b F F C E^b E^b C E^b E^b

2

INVISIBLE GIRL

37 B^b F F B^b F F

37 C E^b E^b C E^b E^b

41 B^b F F B^b F F

41 C E^b E^b C E^b E^b

45 B^b F F B^b F F

45 C E^b E^b C E^b E^b

49 B^b F F B^b F F

49 C E^b E^b C E^b E^b

53 B^b F F B^b F F

53 C E^b E^b C E^b E^b

57 B^b F F B^b F F

57 C E^b E^b C E^b E^b

61 B^b F F B^b F F

61 C E^b E^b C E^b E^b

65 B^b F F B^b F F

65 C E^b E^b C E^b E^b

69 B^b F F B^b F F

69 C E^b E^b C E^b E^b

Kuvio 5. Transkriptio soolostani kappaleeseen Invisible Girl.

6 Yhteenveto laulamiseseni

Opinnäytetyöni tavoite oli analysoida kehitykseni jazzimprovisoijana viimeisen neljän vuoden aikana. Vaikka kehitystä on tapahtunut, paljon on vielä edessä. Haluan pystyä laulamaan vaikeita sointuvaihtoksia tavalla, millä instrumentalistit sitä tekevät. Haluan kehittää taitojani laulaa vaikeita interalleja sekä melodisia kulkua vireellisesti mahdollisimman puhtaasti. Toivon joskus osaavani kehittää soolojani rytmisesti, melodisesti sekä harmonisesti teemakehittelyn näkökulmasta. Haluan visioida, mitä mahdollisuuksia minulla on tavoitteeni toteuttamiseksi. Sovellan tähän visiointiin ns. swot-analyysiä⁵.

6.1 SWOT - analyysi

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none">- oppimishalukkuus- aktiivisuus- musikaalisuus- hyvät korvat- nöyryys osaamiseen suhteen	<ul style="list-style-type: none">- paikoittainen itseluottamuspuula- "jos en heti osaa, luovutan"- liian usein olen korvieni varassa, eli en ole teoreettisesti täysin varma, mitä olen tekemässä
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none">- laulajien asema vahvistumassa- myös laulaja on instrumentalisti- jazzharmonia on ottanut paljon vaikutteita muista musiikintyyleistä, mistä johtuen se on yksinkertaistunut- englantia on kansainvälinen musiikin kieli, joten mahdollisuus saada keikkoja ulkomaille	<ul style="list-style-type: none">- "laulaja on diiva" – asenne- keikkojen vähäisyys- atonaalisuuden yleistyminen, joka tekee lauluimprovisaatiosta hankalamman. Varsinkin jos haluaa tuoda harmoniaa esiin.

⁵ Lyhenne SWOT tulee englannin sanoista Strengths (vahvuudet), Weaknesses (heikkoudet), Opportunities (mahdollisuudet) ja Threats (uhat). SWOT-analyysi on tärkeä väline analysoitaessa työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja sen toimintaympäristöä kokonaisuutena. (Opetushallitus 2013, [www](http://www.opetus.fi))

7 Pohdinta

Opinnäytetyössäni oli tavoitteena analysoida omaa kehitystäni improvisoijana. Keskeisenä havaintona pidän sitä, että kromaattisten äänien käyttö on sooloissani laajentunut. Siitä sekä tavoitteestani päätellen voisin kuvitella, että pian pystyn improvisoimaan modaalisten harmonioiden päälle siten, että uskallan mennä harmoniasta ulos⁶ sekä olla ns. ulkona jonkin aikaa. Se luo paljon jännitettä, jonka purkaus tuo erittäin vahvan efektin. Rytmisesti koen, että uskallan kehittää pidempiä polyrytmisiä sekvenssejä, josta on helppo tehdä rytmisen modulaatio, sekä tulla takaisin alkuperäiseen tempoon.

Chet Bakerilta saatu vaikutus minimalistiseen laulutyyliin tuntuu omaltani ja aion pitää sen sekä sooloissani että teemojen laulamissa. Vähäeleisyys pitää mielestäni sisällänsä paljon enemmän hienouksia kuin voimakas ilmaisu. Toki laaja dynamiikka on tärkeä enkä aio sitä kieltää.

7.1 Mihin jazzlauluimprovisaatio on menossa?

Vertaillessani vanhan polven jazzlaulajia kuten Sarah Vaughan, Ella Fitzgerald, Betty Carter jne. nykypäivän laulajiin, kuten arvostetun Thelonius Monk Competitionin voittanut Gretchen Parlato, ero heidän välillä on suuri. Rytmikassa ei sinänsä löydy paljon eroja, sillä svengi on edelleen jazzmusiikissa erittäin tärkeää. Hyvin ymmärretty ja laulettu/soitettu svengi, synkopointi ja fraseeraus takaavat laadukkaan jazzesityksen elämyksen. Suurin ero näiden kahden aikakausien välillä on ilmaisussa. Nykypäivänä varsinkin jazzissa mielestäni ilmaisu on pienempää, minimalistisempaa, kompaktimpaa. Paljon jätetään laulamatta, yleisön täytyy osata kuunnella rivien välistä, jotta he saisivat maksimaalisen konserttielämyksen. Itse tähtään samaan periaatteeseen – vähän on paljon.

Koulutuksella on myös suuri merkitys. Mitä enemmän ymmärtää jazzharmoniaa, sitä enemmän improvisoidessa ajatellaan, mitä ollaan tekemässä. Mitä enemmän ajatellaan, mitä ollaan tekemässä, sitä pienemmäksi (volyymitään) ilmaisu voi muuttua. Mitä

⁶ "out" eli ulos soittaminen tarkoittaa solistin soittamista harmonisesti eri sävellajista kuin rytmisektio samana hetkenä soittaa. Kyseinen ilmiö luo erittäin suurta jännitettä ns. "väärin ääniä" myötä, jotka eivät kuulu alkuperäiseen tonaliteettiin.

pienemmäksi ilmaisu mahdollisesti muuttuu, sitä hienostuneemmaksi koko sisältö muokkautuu. Lopputulos on juuri sellainen, millaiseksi edellisessä kappaleessa kuvailin jazzlauluimprovisaation kehittyvän.

Nykyisin myös sanavarastoa on helpompi ottaa haltuun, sillä käytössä ovat hienostuneet tekniset välineet, kuten erilaiset tietokone-ohjelmat, joilla pystyy hidastamaan sooloja ym. Kyseisiä tietokoneohjelmia ovat esim. Amazing Slowdowner, Audacity ym. Tämä kaikki helpottaa tiedon saamista, joten muusikoilla on yhä helpompi keskittyä luovaan työhön. Siitä voisi päätellä, että tulevaisuuden jazzlauluimprovisaatio voi olla erittäin monimutkaista.

Olen erittäin motivoitunut työstämään omaa improvisointitaitoani tasolle, mihin sitä ei ole aikaisemmin viety. Siihen toki vaikuttavat erilaiset seikat, kuten uskottavuus instrumentalistien joukossa, jotta he pyytäisivät minua projekteihinsa tai tulisivat mielellään soittamaan minun projekteihin. Tähän asti olen pystynyt karkottamaan maineestani pois laulajuuden ja kehittämään instrumentaalisuuttani. Kuinka pitkälle sillä pääsee, jää nähtäväksi.

Oman näkemykseni mukaan Suomesta löytyy paljon maailmanluokan jazzosaamista. Saamani palaute arvostetuilta suomalaisilta sekä kansainvälisiltä jazzmuusikoilta, pääseminen Sibelius Akatemian jazz-osastoon sekä Kadi Quartetin voitto Young Nordic Jazz Comets 2013 kilpailussa antavat minulle lisää motivaatiota kehittää improvisointitaitojani uusiin ulottuvuuksiin.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

Bauer William R. 2002. *Open the Door. The Life and Music of Betty Carter*. The University of Michigan Press.

Crook, Hal 2005. *How To Improvise. An Approach To Practicing Improvisation*. Postiche & Patapon.

Chet's biography 2013. *Chet Bakerin esittelysivu*.
<http://chetbakertribute.com/about.htm>

Gridley, Mark C. 1999. *Jazz Styles: History and Analysis. 7th edition*. New Jersey: Prentice Hall.

Mäkelä, Mirja 1998. *Jazzillisen lauluimprovisoinnin tarkastelua. Tapauskuvaus kolmesta laulajasta*. Opinnäytetyö: Sibelius Akatemia.

Opetushallitus 2013. *Swot-analyysin kuvaus opetushallituksen sivustolla*.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi (luettu 5.5.2013)

Stoloff, Bob 1996. *Scat! Vocal Improvisation Techniques*. Brooklyn: Gerard & Sarzin Publishing.

Audiovisuaaliset lähteet

Carter, Betty 1960. *Let's Fall In Love*. Gambit.

Liite 1. CD-levy transkriptoiduistani **sooloista.**

Oheiset äänitteeni olivat vain opinnäytetyön arviointikäytössä. Tekijänoikeudellisista syistä äänitteitä ei ole julkaistu theseus.fi –tietokannassa.

1. My Funny Valentine. Kadi Vija feat. Olli Heinilä. 2009
2. All Of Me. Sarah Vaughan 1957. Swingin' Easy. Emarcy
3. My Shining Hour. Betty Carter 1963. 'Round Midnight. Atco
4. Old Devil Moon. Chet Baker meets Space Jazz Trio 1988. Little Girl Blue. Philology
5. Invisible Girl. Kadi Quartet 2012. Yle M1 studiossa.
6. Softly As In A Morning Sunrise. Kadi Vija 2013.

Liite 2. All Of Me. Real Book 1. Fifth edition. Nuotti

16.

~~HER. SIMONE~~ **ALL OF ME** - SIMONE & MARKS

A

Cmaj7 E7

A7 D-

E7 A-

D7 D-7 G7

B

Cmaj7 E7

A7 D-

F F- Cmaj7 E-7 A7

D-7 G7 C6 (Ebo D-7 G7)

FINE